

ทรัพย์ : คุณค่าต่อชีวิตมนุษย์

Wealth : Value To Human Life

วิจิตตรี ธรรมรักษ์¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Wijittree Dhammarak¹ and Jaras Leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: Wijittree999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงทรัพย์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร พบว่าทรัพย์นั้นมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์โดยทำให้มีความสุข มีความสะดวกสบาย เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นฐานเพื่อเข้าถึงจุดหมายชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้น แม้ว่าทรัพย์จะมีคุณค่ามากแต่ก็มีโทษมากเช่นกัน หากใช้ทรัพย์อย่างผิดวิธีบุคคลจึงควรมีหลักปฏิบัติต่อทรัพย์ให้ถูกต้อง กล่าวคือมนุษย์ต้องแสวงหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรและหาทรัพย์โดยทางสุจริต กล่าวคือการประกอบสัมมาชีพที่ดำเนินตามหลักที่ถูกต้องเมื่อได้ทรัพย์แล้วก็ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเพื่อบำรุงตนและบุคคลอื่นให้มีความสุขและการบรรลุประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตควรใช้ทรัพย์ด้วยการรู้จักคุณค่าที่แท้จริงของทรัพย์ที่มีต่อชีวิตมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ทรัพย์; คุณค่า; ชีวิตมนุษย์

Abstract

This academic article aims to present how wealth is important and its value in human life, and found that it is important to human life. By enabling them to live well, be happy, have comfort, resulting in the improvement of the quality of life And as a base

* ได้รับบทความ: 17 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 กันยายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2565

for reaching a better life destination Even if wealth is valuable, it is also punishable for treating it in the wrong way. Therefore, the person should have the correct principles of treating the property. That is to say, human beings have to search for wealth with diligence. And find property in good faith That is, the act of right livelihoods that follow the principles that are correct and good When you get the property Then spend it to maintain himself And people to be happy To be consistent with nurturing people to be happy and to achieve benefits both now and in the future. Use wealth by knowing its importance, knowing its value true to human life. To bring true benefits to oneself To the family, peers, society and environment

Keywords: Wealth; Value; Human Life

บทนำ

ในสมัยโบราณมนุษย์แม้มีความเป็นอยู่แบบพึ่งตนเองแต่ก็ยังคงต้องมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนนั้นไม่สามารถผลิตสิ่งของที่ต้องการใช้ได้ทุกชนิด แต่ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของนั้นต้องหาผู้ที่ต้องการสิ่งของที่นำมาแลกเปลี่ยนตรงกันจึงทำการแลกเปลี่ยนได้ในสมัยโบราณคงไม่ยุ่งยากนักเพราะมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และสังคมก็มีคนจำนวนไม่มากแต่เมื่อสังคมใหญ่ขึ้นและมีความเจริญมากขึ้นการประกอบการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ก็ทำได้หลากหลายชนิดการจะหาผู้ที่มีความต้องการตรงกันเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าก็ทำได้ยากขึ้น

ดังนั้น การนำเอาสินค้ามาแลกเปลี่ยนกันโดยตรงก็ทำได้ยากจึงเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการแลกเปลี่ยนการประกอบการผลิตจนสามารถแจกจ่ายการผลิตไปยังผู้ใช้ในที่สุดการแบ่งแยกงานกันทำความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการตลาดทั้งภายในและระหว่างประเทศและอื่น ๆ อีกมากมายถ้าปราศจากเงิน ความสะดวกเหล่านี้อาจถูกสกัดกั้น หรือมีอาจกระทำได้เลย ฉะนั้นสิ่งแรกที่ต้องจะต้องทำความรู้จักและความเข้าใจให้ดีคือ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของเงิน คำนิยาม หน้าที่ความสำคัญ ค่าของเงิน ตลอดจนเรื่องของปริมาณเงิน และความต้องการถือเงิน เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องอื่นต่อไปทุกคนรู้จักเงิน ต้องการเงิน และเป็นเจ้าของเงิน แต่ถ้าจะถามกันว่าเงินคืออะไร คงหาคำตอบที่กะทัดรัดและรวดเร็วได้ยาก หรือได้รับคำตอบที่แตกต่างกันไป แล้วแต่จะมองในแง่ไหนทั้ง ๆ ที่ทุกคนต่างก็ทราบกันดีว่า เงิน หมายความว่าอะไรอย่างไรก็ตาม อาจให้ความหมายของเงินได้ถูกต้อง และชัดเจนขึ้นได้ถ้ามองหน้าที่ของเงิน กล่าวคือ การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และเป็นมาตรฐานในการวัดมูลค่าของสินค้าและการบริการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญ ที่ทำให้เงินมีความหมายเด่นชัดและแตกต่างไปจากสิ่งอื่น (อัจฉรา หล่อตระกูล, 2558 : 55)

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น 71 ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2565

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การใช้จ่ายทรัพย์ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้นั้นมีมาอย่างยาวนาน ในปัจจุบันถือว่าเป็นสังคมบริโภคนิยม มีความสุขที่เกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ โดยถือว่าเป็นความสุขประการหนึ่งของมนุษย์ ประกอบกับระบบเศรษฐกิจที่เอื้อต่อความสะดวก ในการเข้าถึงการบริโภคให้มากยิ่งขึ้น มีการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์ของตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงผู้อื่นปัญหาสังคมจึงยังเกิดอยู่ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ปัญหาค่านิยมที่มุ่งวัตถุนะทางสังคมปัญหาสุขภาพจากการบริโภคเกินพอดี หรือใช้จ่ายไปกับอบายมุขต่าง ๆ ดังนั้น เพื่อการทำให้การใช้จ่ายทรัพย์เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชีวิตมนุษย์ต้องไม่ลุ่มหลงมัวเมา ไม่หวังกังวลเป็นทุกข์ให้รู้จักบริโภคทรัพย์อย่างรู้เท่าทันความจริง สามารถรักษาอิสรภาพของชีวิตไว้ได้ไม่ตกเป็นทาสของทรัพย์สมบัติ (พระปริยัติธรรมธาดา (สถิต ภาวโร), 2544) และทำให้ทรัพย์สมบัตินั้นเป็นปัจจัยหรือเป็นฐานให้เกิดความพร้อมในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นไปหรือใช้เป็นเครื่องช่วยทำให้เกิดความพร้อมในการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนในการที่จะฝึกฝนอบรมจิตใจ พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2550) ทั้งทำให้ทรัพย์นั้นมีความมั่นคง และก่อให้เกิดความสุขอย่างแท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและผู้อื่น สังคมก็น่าอยู่มากขึ้น และพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าขาดหลักธรรมดังกล่าวเสียแล้วความสุขจะเกิดไม่ได้เลย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2552)

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงหลักการบริหารจัดการทรัพย์ไว้หลายแห่ง โดยเฉพาะหลักธรรมที่เรียกว่า โภควิภาค 4 หรือหลักการแบ่งทรัพย์โดยจัดสรรเป็นทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) เอเกน โภเค ภูยเชยย ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุง และทำประโยชน์ 2-3) ทวีทิ กมมํ ปโยชเย ใช้ลงทุนประกอบการงาน และ 4) จตุตถถนง นิชาเปยย เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 137, 2539 : 392) และในการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตเพื่อให้การดำเนินชีวิตได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นตามครรลองคลองธรรมในอันที่จะไม่ก่อเกิดการเบียดเบียนทั้งปวง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2552) และหลักพุทธธรรมยังนำไปสู่ผลสำคัญในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมของมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน และเป็นรูปธรรมในการดำเนินชีวิตต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการจับจ่ายใช้สอยในชีวิต และการเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่หรรหราฟุ่มเฟือยไปตามกระแสค่านิยมของนักบริโภคนิยมเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าชีวิตในตัวเองที่ไม่มีการมียึดติดกับวัตถุภายนอกที่ไม่แน่นอนและมีการผันแปรไปตามกาลเวลาโดยใช้หลักของหลักธรรมที่กล่าวในแง่ของวิธีการใช้เงินการเก็บออม และการนำเงินไปใช้ประโยชน์ทางสังคม นอกจากนี้ยังได้เน้นการพัฒนาของมนุษย์ว่าต้องเป็นไปอย่างยั่งยืนในหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืน มีเนื้อหากล่าวถึงหลักการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนาและหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่จะนำมาเป็นหลักในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของการพัฒนามนุษย์ทั้งทางจิตใจ ร่างกาย ตลอดจนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2552)

ดังนั้น จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้พบว่าการณ์มีทรัพย์สินแม้ว่าจะมีประโยชน์เกี่ยวเนื่องต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมากแต่ประโยชน์เกี่ยวเนื่องที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องนำหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ด้วยจึงจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุด เพราะถ้าการใช้จ่ายทรัพย์สินเป็นไปเพื่อสิ่งชั่วร้ายและสนองกิเลสตัณหาของตนแล้ว จะทำให้การใช้จ่ายทรัพย์สินเต็มไปด้วยความทุกข์ และคุณค่าที่แท้จริงในการมีทรัพย์สินก็จะไม่มี ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความต้องการที่จะนำเสนอถึงคุณค่าของทรัพย์สินที่มีต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ว่าควรเป็นอย่างไร บทความนี้จะนำเสนอแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมในการใช้จ่ายทรัพย์สินที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่มนุษย์

พัฒนาการของทรัพย์สิน

พัฒนาการของทรัพย์สินที่ถูกกำหนดเป็นสัญลักษณ์เพื่อการซื้อขายและแลกเปลี่ยน กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่โบราณมาทรัพย์สินจากธรรมชาติไม่ว่าจากพืชจากสัตว์ หรือแม้กระทั่งแร่ธาตุ คือ สิ่งแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยสี่ที่มีผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิตมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ต่อมาวิวัฒนาการเงินตราไทย เริ่มตั้งแต่กลุ่มชนดั้งเดิมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ได้อาศัยอยู่ในดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันตั้งแต่ราว 38,000 ปี มาแล้ว ก่อนจะได้รับวัฒนธรรมจากอินเดียชั้น กลุ่มชนเหล่านี้ติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันโดยใช้สิ่งของเป็นสื่อกลาง เมื่อวัฒนธรรมอินเดียแพร่เข้ามาจึงเริ่มผลิตเงินตราเป็นสื่อกลางค้าขายพุทธศักราช 2477 ในรัชกาลที่ 7 จนถึงรัชกาลที่ 8 นอกจากมีคุณค่าด้านราคาตามหน้าธนบัตรแล้วยังเป็นการสร้างคุณค่าทางจิตใจแก่ผู้ที่ได้ใช้จ่ายเงินตราที่มีพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยเป็นภาพด้านหน้า ทำให้เราเห็นคุณค่าของทรัพย์สินที่มีต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เราผูกพันกับเงินตรา มาช้านาน ตั้งแต่เงินโบราณ จนเริ่มใช้ธนบัตรแบบที่ 3 เป็นธนบัตรแบบแรกที่เชิญพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยเป็นภาพประธานบนด้านหน้า โดยมีภาพอันแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีและสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนทัศนียภาพต่าง ๆ เป็นภาพประกอบ ส่วนด้านหลังเป็นภาพวัดพระสมุทระเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ และมีการพิมพ์ข้อความแจ้งโทษของการปลอมแปลงธนบัตรเป็นครั้งแรก มี 4 ชนิดราคา ได้แก่ 1 บาท 5 บาท 10 บาท และ 20 บาท พิมพ์ที่บริษัท โทมัส เดอ ลา รู จำกัด เริ่มทยอยออกใช้ตั้งแต่ปี 2491 ด้วยเหตุที่ธนบัตรแบบแรกในสมัยรัชกาลที่ 9 มีระยะเวลาการนำออกใช้นานกว่า 20 ปี ประชาชนจึงคุ้นเคยกับสีของธนบัตรแต่ละชนิดราคาจนยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า สีของธนบัตรแบบแรกสมัยรัชกาลที่ 9 เป็นต้นแบบของการกำหนดสีของธนบัตรในปัจจุบัน (ชัย เรื่องศิลป์, 2541 : 184-185)

ในสมัยโบราณนั้นทรัพย์สินหรือเงินตราเริ่มต้นใช้ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 6-16 ในวัฒนธรรมแบบฟูนันทวารวดี ได้ผลิตเหรียญกลมแบนจากโลหะเงิน ดีบุก ทองแดง โดยใช้แม่พิมพ์ตราสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น พระอาทิตย์ สังข์ แพะ ปุณณกลศ ตัวอักษร เป็นต้น ซึ่งสื่อถึงความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ อำนาจรัฐ

กษัตริย์ และความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ จนมาถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-18 อาณาจักรสุโขทัย ซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายบริเวณคาบสมุทรภาคใต้ของไทยมีอำนาจควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเล มีการผลิตเงินดอกจันทน์ และเงินนโม เพื่อระบบเศรษฐกิจอย่างแพร่หลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 19 ราชอาณาจักรสุโขทัยและล้านนาก็ถดถอยและได้ติดต่อกับราชอาณาจักรในกลุ่มเจ้าพระยา คือ กรุงศรีอยุธยา ตลอดจนดำเนินการค้าทางทะเลกับจีน อินเดีย ยุโรป และได้ติดต่อกับกลุ่มชนทางตอนเหนือของไทย เช่น ล้านช้าง ยูนาน น่านเจ้า เป็นต้น และไปไกลถึงเปอร์เซีย อาหรับ ในดินแดนตะวันออกกลาง ราชอาณาจักรสุโขทัย ล้านนา กรุงศรีอยุธยา ได้ผลิตคิดค้นเงินตราขึ้นใช้ในระบบเศรษฐกิจ พร้อมกันนั้นก็ยอมรับเงินตราของต่างชาติด้วย เงินตราที่ใช้ในอาณาจักรล้านนา ได้แก่ เงินไซซี เงินกำไล เงินเจียง เงินทอก เงินดอกไม้ ส่วนราชอาณาจักรสุโขทัย และอยุธยาได้ผลิตเงินพดด้วง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของตนเองขึ้นใช้ และใช้เบี้ยหอยแทนเงินปลิก้อย บางครั้งเบี้ยหอยขาดแคลนก็ได้ผลิตเบี้ยโลหะและประทับดินเผาขึ้นใช้ร่วมด้วย ภายหลังราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสลายลง กรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ถือกำเนิดขึ้นตามลำดับ ก็ยังคงใช้เงินพดด้วงเช่นครั้งกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 4 การเปิดประเทศสยามสู่อารยประเทศ มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเงินตราให้เป็นสากล นำไปสู่การผลิตเงินตราในลักษณะเหรียญกลมแบนออกใช้เป็นครั้งแรก ต่อมารัชกาลที่ 5 จึงทรงประกาศยกเลิกการใช้เงินพดด้วงนับตั้งแต่นั้นเงินตราไทยจึงคงเป็นลักษณะเป็นเหรียญกลมแบนต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง, 2545)

ทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งมีค่าต่อมนุษย์ และมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะทรัพย์สินนั้นสามารถทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสะดวกสบาย แต่ก็ต้องแลกมากับการทำงานเพื่อให้ทรัพย์สินได้นั้นมาอย่างเพียงพอต่อการใช้จ่าย กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินจึงเป็นกิจกรรมหรืองานที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ เห็นได้จากทุกคนใช้เวลาในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เพื่อให้ทรัพย์สินนั้นมาครอบครองและจัดสรรทรัพย์สินนั้นเพื่อการ

ใช้จ่ายและแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการออม ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีวิธีการในการจัดการทรัพย์สินนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชีวิตและทุกคนในครอบครัว การมีทรัพย์สินของมนุษย์เป็นเพียงวิธีการเพื่อการดำรงอยู่ ในยุคปัจจุบันการแสวงหาทรัพย์สินมิใช่เป็นจุดหมายเพื่อตนเองเพียงอย่างเดียว การหาทรัพย์สินมิได้สำคัญอยู่ที่การมีทรัพย์สินมากหรือการมีทรัพย์สินน้อย แต่ความสำคัญจะอยู่ที่วิธีการที่จะได้ทรัพย์สินมาอย่างไร และนำทรัพย์สินนั้นไปใช้อย่างไรซึ่ง ในการแสวงหาทรัพย์สินนั้นควรเป็นไปด้วยความชอบธรรมความสุจริตและการใช้ทรัพย์สินนั้นควรใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในขณะที่เดียวกันสังคมปัจจุบันก็ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าทรัพย์สินหรือเงินตรานั้นเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเป็นเครื่องใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ตลอดถึงใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ในสมัยโบราณใช้การแลกเปลี่ยนของต่อของโดยตรง ต่อมาก็ใช้สิ่งของที่มีค่าเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนและพัฒนามาเป็นโลหะและ

กระดาษ จนเป็นเงินในปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยก็มีวิวัฒนาการทางการเงินมาโดยลำดับตั้งแต่สมัยอาณาจักรพูนัน สมัยทวาราวดี อาณาจักรลพบุรี สุโขทัย กรุงศรีอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องวัดมูลค่า เป็นเครื่องรักษามูลค่าและเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ในภายหลัง เงินที่มีคุณลักษณะที่ดีต้องเป็นที่ยอมรับ มีความคงทนถาวร ขนย้ายได้ง่าย คู่ออกง่าย มีค่าคงที่ มีค่าเท่ากัน แบ่งเป็นหน่วยย่อยได้ และเป็นของที่หายาก โดยค่าของเงินหมายถึงอำนาจซื้อของเงินแต่ละหน่วย ที่สามารถแบ่งได้เป็นค่าเงินภายในและค่าเงินภายนอก ทั้งนี้เงินเป็นสิ่งสำคัญในด้านการผลิต การแลกเปลี่ยน การอุปโภคบริโภค เงินตราเป็นหลักประกันที่มั่นคงในระบบแลกเปลี่ยน จึงมีความสำคัญในสังคม และระบบเศรษฐกิจ (อัจฉรา หล่อตระกูล, 2558 : 55)

ความหมายของทรัพย์สิน

คำว่า ทรัพย์สิน ปรากฏในคำสอนของพระพุทธศาสนามีอยู่มากมายทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาโดยมีความหมายที่หลากหลายและมีการจัดหมวดหมู่ไว้ ดังนี้

พระวินัยปิฎก พระบัญญัติปาราชิกสิขาบทที่ 2 ปรากฏคำว่า ทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินที่เจ้าของมิได้ให้ต่อมาก็ทรงเพิ่มพระอนุบัญญัติเข้าไปอีกว่าเป็นทรัพย์สินจากหมู่บ้านก็ตามจากป่าก็ตามที่เจ้าของมิได้ให้ (วิ. มห. (ไทย) 1/89-91/78-80)

สิกขาบทวิภังค์ ให้ความหมายทรัพย์สินที่เจ้าของมิได้ให้ไว้ว่า ได้แก่ทรัพย์สินที่เจ้าของไม่ให้ไม่สละ ไม่บริจาค ยังรักษาคุ้มครองอยู่ ถือกรรมสิทธิ์อยู่ เป็นทรัพย์สินที่คนอื่นหวงแหน นั้นชื่อว่า ทรัพย์สินที่เจ้าของมิได้ให้ (วิ. มห. (ไทย) 1/93/81.)

คัมภีร์อภิธานวรรณนา ได้กล่าวถึงคำศัพท์ที่แปลว่า ทรัพย์สินไว้ 8 บท ได้แก่ ธน, ส, ทพพ, วิตต, สาปเตยยะ, วะสุ, อตถ และวิภว โดยคำว่า “ทรัพย์สิน” ในภาษาไทยนั้นใกล้เคียงกับคำว่า “ทพพ” ในภาษาบาลีคำว่า “ทพพ” หากแยกศัพท์แล้วมาจาก “ทุคะติยะ + อััพพะ” แปลว่า “ทรัพย์สิน” โดยมีรูปวิเคราะห์ศัพท์ในภาษาบาลีว่า “ทุนาตีติ ทพพ” แปลว่า “ทรัพย์สินที่เป็นไป ชื่อว่า ทพพ” ดังนั้นหากสรุปจากรูปศัพท์คำว่า “ทรัพย์สิน” ก็คือ “สิ่งที่เป็นไปโดยมีเจ้าของหรือเนื่องด้วยเจ้าของ” (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2542 : 598)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, ได้ให้ความหมายของทรัพย์สินหรือเงินไว้ว่า วัตถุที่มีตราของรัฐบาล ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ในทางระบบเศรษฐศาสตร์ เงินคือวัตถุที่กำหนดให้ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนหรือชำระหนี้ และในทางการกฎหมาย เงิน คือ สิ่งที่มีมูลค่ากำหนดขึ้นไว้เพื่อชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ได้แก่ เหรียญ กษาปณ์และธนบัตร ปัจจุบัน เงินถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบทางสินทรัพย์ทางปัญญา ปัญญาประดิษฐ์ ลิขสิทธิ์ จึงไม่น่าแปลกใจที่การดำรงชีวิตภายใต้ระบบเงินตราซึ่งมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2542 : 280-281)

พุทธทาส (ภิกขุ), ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีค่าได้แก่วัตถุที่มีรูปร่าง เช่น เงินตรา สิ่งอื่น ๆ หรือวัตถุที่ไม่มีรูปร่างเช่น ปัญญา เรียกว่า อริยทรัพย์ ซึ่งจริง ๆ แล้วคำว่าอริยทรัพย์นี้มาจากพระไตรปิฎก (พุทธทาส (ภิกขุ), 2550 : 393-396)

บัญญัติ สุชีวะ ได้ให้ความหมายทรัพย์ไว้ในหนังสือ “คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์” ว่าหมายถึง วัตถุที่มีรูปร่างที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาและสามารถหยิบ จับ หรือถือได้เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบขึ้นด้วยโมเลกุลซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสสาร ทำให้เราสามารถมองเห็นรูปร่างลักษณะได้ เช่น กระเป๋ากก แก้วน้ำ โต๊ะ เก้าอี้ รถ บ้านเรือน เป็นต้น มีข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่อง “กระแสไฟฟ้า” ซึ่งเราไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่กระแสไฟฟ้าประกอบขึ้นด้วยอนุภาคต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดเป็นกระแสไฟฟ้า อนุภาคนี้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ดังนั้น กระแสไฟฟ้าจึงถือว่าเป็นวัตถุที่มีรูปร่างอันจัดว่าเป็นทรัพย์ตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้ใดลักกระแสไฟฟ้าใช้จึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา (บัญญัติ สุชีวะ, 2530 : 4)

จินตลา วิเศษกุล, ได้กล่าวไว้ในหนังสือ เงินตราแห่งอนาคต สรุปได้ว่า การนำเอาระบบของเงินมาเป็นสิ่งชี้วัดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในเรื่องของการจับจ่ายใช้สอย ภายใต้การถูกควบคุมด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่มีเงินอยู่ในระบบออนไลน์ (จินตลา วิเศษกุล, 2547 : 419)

คุณค่าของทรัพย์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ทรัพย์นั้นมีความจำเป็นต่อมนุษย์โดยการใช้เลี้ยงตนเองและคนที่เกี่ยวข้องกับเราใช้เลี้ยงคุณในครอบครัวของเราให้มีความสุข การเผื่อแผ่แบ่งปันทรัพย์ และการใช้ทรัพย์ไปทำในสิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์จึงจะถือว่าการปฏิบัติต่อทรัพย์นั้น เป็นการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเพราะสังคมปัจจุบันเรามักจะพบเห็น หรือได้ยินปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมต่าง ๆ มากมาย หากพิจารณาในด้านการแสวงหาทรัพย์ก็จะพบว่ามีการประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม เช่น การค้ายาเสพติดของมีนเมาการลักขโมยการคอร์รัปชันการเล่นพนัน เป็นต้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้ล้วนมีบทลงโทษที่ร้ายแรงแต่ก็ยังมีคนจำนวนมากประกอบอาชีพเหล่านี้อยู่หรือการประกอบอาชีพที่มุ่งหวังกำไรสูงสุดโดยปราศจากการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น เช่น การผลิตสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ การปล่อยของเสียลงสู่ชุมชนเพื่อลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น (ศันสนีย์ ชุมพลบุญชร, 2556)

การใช้จ่ายทรัพย์ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นสังคมบริโภคนิยมซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อที่ว่ายิ่งเสพวัตถุมากก็จะได้รับความพึงพอใจมากหรือมีความสุขที่เกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์โดยถือว่าเป็นความสุขประการหนึ่งของมนุษย์ประกอบกับระบบเศรษฐกิจที่เอื้อความสะดวกในการเข้าถึงการบริโภคให้มากยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จากระบบเศรษฐกิจไทยหลังจากการเปิดเสรีทางการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เงินทุนได้หลั่งไหลเข้าสู่ระบบเป็นจำนวนมากส่งผลให้ตลาดสินเชื่อมีปริมาณเงินทุนเพิ่มขึ้นสถาบันทางการเงินต่างพากันปล่อยสินเชื่อออกสู่ตลาดในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และเสนอหนทางเพื่อให้ผู้บริโภคมีกำลังซื้อมากขึ้นและสะดวกขึ้น

ในการเข้าถึงรายได้ในอนาคตเช่นในรูปแบบของบัตรเครดิตเงินสดเป็นต้น ผลประโยชน์จึงตกที่ผู้บริโภคสามารถใช้จ่ายได้มากกว่ารายได้ที่ได้รับจริงในปัจจุบันและเกิดความพึงพอใจมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นของเฉพาะผู้บริโภคที่ทำการใช้จ่ายเท่านั้น (ชัย เรื่องศิลป์, 2541 : 186)

ในพระพุทธศาสนาถือว่า ทรัพย์หรือเงินเป็นสิ่งสมมติ เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องวัดคุณค่าราคาของสิ่งต่างๆ ที่สามารถเข้าใจร่วมกันได้ง่าย ส่วนในระบบเศรษฐกิจเงินเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปได้ด้วยดี โดยมีความสำคัญในฐานะทุนทั้งในด้านการผลิต ด้านการบริโภคและในพระพุทธศาสนา ได้นำเสนอถึงหลักโภควิภาค ถือเป็นหลักการออมทรัพย์ โดยแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความสำเร็จออกเป็น 4 ส่วน คือ 1 ส่วน สำหรับการใช้จ่าย 2 ส่วน สำหรับการประกอบการงานและอีก 1 ส่วน ไว้สำหรับนำมาใช้ในยามฉุกเฉิน (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 137, 2539 : 392) การดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาต้องดำเนินไปบนฐานแห่งความพอประมาณ โดยพิจารณาถึงคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมของสิ่งต่าง ๆ ที่จะใช้สอยหรือบริโภคทั้งหลาย หากสิ่งใดพิจารณาแล้วก่อให้เกิดคุณค่าเทียมเป็นไปเพื่อความ บั่นเหิง หรือตอบสนองความอยาก เป็นประโยชน์เพียงชั่วคราว ก่อให้เกิดโทษ ก็ควรลด ละ เลิกเสีย เพื่อให้ความทุกข์เบาบางลง ส่วนสิ่งใดที่เป็นคุณค่าแท้ ก่อให้เกิดความสุข ความดีงามแห่งชีวิตทั้งตนเองและสรรพ ชีวิตอื่นๆ ก็ควรหมั่นปฏิบัติให้เกิดคุณค่ายิ่ง ๆ ขึ้นไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 115)

วิธีการแสวงหาทรัพย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาได้นำเสนอหลักโภคทรัพย์ไว้ว่า ทรัพย์ที่เป็นวัตถุซึ่งเป็นสิ่งที่มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ส่วนทรัพย์อีกประการหนึ่งคือ อริยทรัพย์ เป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง เป็นนามธรรม เป็นทรัพย์ที่ประเสริฐ พึงแสวงหาด้วยการเจริญจิต และปัญญาตามหลักพุทธปรัชญา เพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ นิพพาน พระพุทธศาสนาได้นำเสนอหลักการและวิธีการแสวงหาทรัพย์ไว้ 4 ประการ เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ หรือธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยสุขขั้นต้น ดังนี้

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาพวกกระทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย
3. กัลยาณมิตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัยเลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธาศีลจาคะปัญญา

4. สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี ไม่ทำให้เกิดความผิดเคือง หรือการคุมให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 116)

วิธีการแสวงหาทรัพย์ตามหลักพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาแล้วนี้จะนำไปสู่การสร้างฐานะ และเพื่อความสุขในเบื้องต้นด้วยการมีทรัพย์เงินทองมากหรือน้อย ไม่ว่าจะมียฐานะยากจนหรือร่ำรวย การใช้จ่ายใช้สอยก็ให้เป็นไปตามสมควร การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อดำรงชีวิตก็ให้เป็นไปตามความเหมาะสม ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ก่อหนี้สิน โดยสรุปก็คือให้รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อดำรงชีพ ตามสมควรแก่ฐานะของตนเอง การรักษาเงิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เงิน จะต้องเป็นไปเพื่อความ ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง และผู้อื่น จะต้องได้มาด้วยความสุจริต และใช้เพื่อความดีงามหรือการพัฒนาจิตใจ มิใช่เพื่อการพัฒนาทางวัตถุ ดังนั้นคุณค่าของเงินในพุทธปรัชญาที่มีต่อสังคมและ เศรษฐกิจมุ่งที่จะตอบสนอง ความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสุขที่สงบเย็นอย่างแท้จริง มิใช่ความสุขพอกเสริม หรือความพึงพอใจ ที่เกิดจากการได้สนองตัณหา ในระดับโลกียะเงินเป็นเพียงเครื่องมือ (Means) มิใช่เป็นที่หมาย (End) ผลลัพธ์ในทางเศรษฐศาสตร์มิใช่จุดหมายของมนุษย์ แต่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะนำไปสู่ความสุข 4 ประการ คือ 1. อตถิสุข (สุขเกิดจากความมีทรัพย์) 2. โภคสุข (สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์) 3. อนนยสุข (สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้) 4. อนวัชชสุข (สุขเกิดจากความประพฤติที่ไม่มีโทษ) และช่วยสนับสนุน กระบวนการพัฒนาจิตของมนุษย์ให้สูงขึ้นในระดับต่อไป ส่วนในระดับระดับโลกุตระจะเห็นได้จากพระ วินัยซึ่งมีนัยอุคคคติให้ลด ละ เลิก โลภียทรัพย์ทั้งหลาย มุ่งเดินทางสู่การพ้นทุกข์ ด้วยการใช้โลกียทรัพย์ เพียงเพื่อดำรงชีพเท่านั้น สิ่งที่ต้องมุ่งเพิ่มพูนให้มากขึ้นก็คือ อริยทรัพย์ทั้ง 7 เพื่อเป้าหมายสูงสุดที่เป็นสุข อย่างแท้จริง (สุมาลย์ นบนอบ, 2556)

นอกจากนี้การแสวงหาทรัพย์แม้ว่าจะเป็นภายนอกที่เราสัมผัสจับต้องได้เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง บ้าน รถ ที่ดินแล้ว มนุษย์ยังต้องการทรัพย์ภายในเพื่อรักษาทรัพย์ภายนอกให้ดำรงอยู่ เช่น ยศฐาบรรดาศักดิ์ ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างบารมี เสริมสร้างตำแหน่งหน้าที่การงาน เพื่อดำรงทรัพย์ภายใน และภายนอก ให้คงอยู่กับตนไปตลอด มนุษย์จึงยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ทรัพย์นั้นมากขึ้นเพื่อตน และครอบครัว หรือ เพื่อตน และพวกพ้องที่มีประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งคนบางกลุ่มอาจจะแลกมาด้วยการทุจริต การโกง การปล้น การค้ายาเสพติด หรืออื่นๆ ที่ผิดกฎหมายสุดท้ายคนคนนั้นอาจถูกจับ และถูกลงโทษ ทรัพย์สินที่ได้มา อาจจะถูกยึดเข้าหลวงไปได้ สุดท้ายเราก็จะไม่เหลืออะไร ดังนั้นในการแสวงหาทรัพย์เราควรแสวงหาทรัพย์ นั้นด้วยความซื่อตรง และสุจริต จะทำให้เราดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

คุณค่าของทรัพย์ต่อชีวิตมนุษย์ในมุมมองของพระพุทธศาสนา

คุณค่าของทรัพย์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยในการดำรงชีวิต ที่นับวันจะมีผู้คนแสวงหาเพิ่มมากขึ้น การจัดการทรัพย์ในยุคปัจจุบันมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเข้านอน มนุษย์ต้องแสวงหาทรัพย์เพื่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้นจนทำให้มนุษย์ ลืมคุณค่าที่แท้จริงของการมีทรัพย์ที่ตนครอบครองอยู่ ในพระพุทธศาสนาได้นำเสนอถึงวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ และคุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสวนา คือ การใช้สอย หรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกต หรือ บรรเทาตัณหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลส หรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามารอบังอาจใจแล้วชักจูงพฤติกรรม ไปในทิศทางต่าง ๆ วิธีคิดเชิงคุณค่าดังกล่าวนี้ควรนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภค ใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยมีหลักการว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับ สิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการ และเห็นว่าสิ่งนั้น ๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถ สอนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มียุทธค่าแก่เรา หรือสิ่งที่เรานิยมเรียกว่า มันมีประโยชน์ คุณค่านี้ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ตามชนิดของความต้องการ ดังนี้

1) คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิต โดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตน เพื่อความดีงาม ความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิต หรือ เพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเอง และผู้อื่น คุณค่าแท้ที่อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่า หรือวัดราคาจะเรียกว่า คุณค่าสนองปัญญา ก็ได้ เช่น อาหารมีคุณค่าอยู่ที่ประโยชน์สำหรับหล่อเลี้ยงร่างกาย ให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ มีสุขภาพดี เป็นอยู่ผาสุก มีกำลังเกื้อกูลแก่การบำเพ็ญกิจหน้าที่ รถยนต์ช่วยให้เดินทางได้รวดเร็ว เกื้อกูล แก่การปฏิบัติหน้าที่การงาน ความเป็นอยู่ และปฏิบัติการทั้งหลายในงานบำเพ็ญประโยชน์สุข ควรมุ่งเอาความสะดวก ปลอดภัย แข็งแรง ทนทาน เป็นต้น

2) คุณค่าพอกเสริม หรือ คุณค่าเทียม หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์ พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพเสวยเวทนา หรือเพื่อเสริมราคา เสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ ของตัวตนที่ยึดถือไว้ คุณค่าเทียมนี้ อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่า หรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าสนองตัณหา ก็ได้ เช่น อาหารมีคุณค่าอยู่ที่ความเอร็ดอร่อย เสริมความสนุกสนาน เป็นเครื่องแสดงฐานะความโก้ ช่วย ให้ดูหรูหรา รถยนต์เป็นเครื่องวัดฐานะ แสดงความโก้ ความมั่งมี มุ่งเอาความสวยงาม และความเด่น เป็นต้น

วิธีคิดแบบนี้ ใช้พิจารณาในการเข้าเกี่ยวข้องปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้ทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นการบริโภค ใช้สอย การซื้อหา หรือการครอบครอง โดยมุ่งให้เข้าใจและเลือกเสพคุณค่าแท้ ที่เป็นประโยชน์ แก่ชีวิตอย่างแท้จริง เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตน และผู้อื่น คุณค่าแท้ นี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญของงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ เป็นต้น

ทำให้พ้นจากความเปิ่นทาสของวัตถุ เพราะเป็นการเกี่ยวข้องกับด้วยปัญญา และมีขอบเขตอันเหมาะสม มีความพอเหมาะพอดี ต่างจากคุณค่าพอกเสริมด้วยตัณหา ซึ่งไม่ค่อยเกื้อกูลแก่ชีวิต บางที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ทำให้ก่อคุณธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยา มานะ ทิฎฐิ ตลอดจนการยกตนข่มผู้อื่น เจริญขึ้น ไม่มีขอบเขต และเป็นไปเพื่อการแก่งแย่งเบียดเบียน ตัวอย่างเช่น อาหารที่กินด้วยปัญญา เพื่อคุณค่าแท้มีหนึ่งราคาสิบบาท อาจมีคุณค่าแก่ชีวิตร่างกายมากกว่าอาหารมีเดี๋ย ราคาหนึ่งพันบาท ที่กินด้วยตัณหาเพื่อเสริมราคาของตัวตน หรือสักว่าสนองความอยาก และอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 694)

ประโยชน์ของการมีทรัพย์ต่อชีวิตมนุษย์

การมีทรัพย์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์มากมาย และนำมาซึ่งความสุขความปลื้มใจ ในการใช้สอย ย่อมป้องกันความทุกข์ที่เกิดจากความหิวกระหาย ระวังความยากจน ย่อมเป็นเหตุให้ได้ สิ่งมีค่าต่อการดำเนินชีวิตประโยชน์ของการมีทรัพย์นั้นจะต้องเป็นไปเพื่อให้มีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ พรั่งพร้อมบริบูรณ์ไว้ บำรุงบำเรอตน หมายความว่าจับจ่ายให้ใช้สอยเลี้ยงชีวิต ให้พอเหมาะพอควรแก่ทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองจนเกินไป และก็ไม่ให้ฟุ้งเฟ้อจนเกินไป บางคนทำมาหาได้แทนที่จะนำทรัพย์นั้นมาใช้จ่าย ให้มีความสุขบ้าง ก็เก็บไว้หมดแต่ตัวเองก็บอดอยากอย่างนี้ก็ไม่ถูก หรือใช้จ่ายแพงเกินไปเพราะทำมาหากินได้ ก็กินแต่อาหารดี ๆ แพง ๆ ไม่พอเหมาะพอควรต้องควบคุมให้อยู่ในความพอเหมาะพอควรแก่ทรัพย์ที่หามาได้ การใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้นั้นจะใช้จ่ายอย่างไรจึงจะถูกต้องจึงจะดี ก็ต้องใช้จ่ายในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพย์ที่มีดังนี้

1. ใช้เลี้ยงตัวเองเลี้ยงพ่อแม่เลี้ยงบุตรภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข
2. ใช้เลี้ยงเพื่อน และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข
3. ใช้บำบัดอันตรายที่เกิดจากเหตุต่าง ๆ
4. ใช้สงเคราะห์ญาติต้อนรับแขกทำบุญอุทิศให้ผู้ตายทำบุญอุทิศให้เทวดาตามความเชื่อถือ และเสียภาษีอากร

5. บริจาคทานแก่สมณะผู้ประพฤติชอบ เมื่อทุกคนนำหลักธรรมดังกล่าวนี้ไปปฏิบัติแล้วก็จะทำให้ครอบครัวมีหลักฐานมั่นคงอยู่กันอย่างมีความสุข เมื่อครอบครัวมั่นคงเป็นสุขแล้ว ประเทศชาติก็จะมี หลักฐานมั่นคงไปด้วย (ขุ.จ. 30/120/45) เมื่อใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคทรัพย์จะหมดสิ้นไป ก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โภคทรัพย์นั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถ้าโภคะเพิ่มขึ้นก็สบายใจ เช่นเดียวกันเป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี (อง.ปญจก. 22/41/48.)

การวิเคราะห์

จากการนำเสนอบทความจากผู้เขียนได้นำเสนอถึงคุณค่าของทรัพย์ที่มีต่อชีวิตมนุษย์ จากมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า ทรัพย์มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) ระดับพื้นฐานเป็นปัจจัยหนุนชีวิตให้มนุษย์มีความสะดวกสบายส่งเสริมให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างดีงามถูกต้อง และเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อการศึกษา ความรู้ในวิชาชีพ ค่าเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และการบริจาคเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม 2) ระดับสูง ได้แก่ อริยทรัพย์ซึ่งเป็นทรัพย์ที่ประเสริฐ จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน และการมีทรัพย์นั้นจะต้องยึดหลักการปฏิบัติต่อทรัพย์อย่างถูกต้องทั้งในการแสวงหา และการใช้จ่ายอย่างมีสติและเหตุผลอย่างถูกต้องชอบธรรมจึงจะเกิดประโยชน์และมีคุณค่าที่แท้จริงต่อมนุษย์ ในทางตรงกันข้ามหากใช้ทรัพย์อย่างไม่มีสติและเหตุผลทรัพย์ที่มีนั้นก็สร้างปัญหา(ทุกข์)ให้กับมนุษย์เสียเอง ดังนั้นทรัพย์ที่มีอยู่จำเป็นมีหลักการในการใช้จ่ายอย่างถูกต้องและเหมาะสม ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวมจึงจะได้ชื่อว่าได้คุณค่าที่แท้จริงจากการมีทรัพย์

สรุป

ทรัพย์ เป็นสิ่งที่มีค่าอยู่ในรูปของวัตถุสิ่งของที่มีรูปร่าง เช่น แก้ว แหวน เงิน ทอง หรือสิ่งอื่น ๆ และสิ่งที่ไม่รูปร่าง เช่น ปัญญา และองค์ความรู้ต่าง ๆ การมีทรัพย์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ และนำมาซึ่งความสุขความปลื้มใจที่เกิดจากการได้ใช้สอยทรัพย์เพื่อป้องกันความทุกข์ที่เกิดจากความหิวกระหาย ระวังความยากจน ย่อมเป็นเหตุให้ได้สิ่งมีค่าต่อการดำเนินชีวิต และทรัพย์นี้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับพื้นฐานเพื่อการดำเนินชีวิตให้ดีงาม และระดับสูง เพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินชีวิต และการได้มาซึ่งทรัพย์นี้จะต้องเกิดขึ้นจากหลักสัมมาชีพด้วยการไม่ทำให้ตนและบุคคลอื่นเดือดร้อน และต้องใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้นั้นให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ตน และสังคมอย่างเท่าเทียม

องค์ความรู้ใหม่

ทรัพย์ คือ ปัญญาและองค์ความรู้ต่างๆ จะเป็นตัววัดคุณค่าที่แท้จริงในการมีทรัพย์ของมนุษย์ ปัญญาจะนำพามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องดีงามโดยมีเป้าหมายคือประโยชน์ตนและสังคม เป็นสำคัญ และการนำเอาองค์ความรู้ต่าง ๆ มาพัฒนาต่อยอดจนเกิดเป็นนวัตกรรมชุมชน สามารถก่อให้เกิดแก่ตน และชุมชนจนกลายเป็นชุมชนนวัตกรรมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมธนารักษ์กระทรวงการคลัง. (2545). วรรณกรรมการเงินตราไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ บริษัทดาวฤกษ์ จำกัด.
- จินตลา วิเศษกุล (แปลและเรียบเรียง). (2547). เงินตราแห่งอนาคตของ เบอร์นาร์ด ลีตาร์ด. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- ชัย เรื่องศิลป์. (2541). ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ.23528 – 2453 ด้านเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บัญญัติ สุชีวะ. (2530). คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์ กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2557). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 14). นครปฐม: จ.เจริญอินเตอร์พรีน ประเทศไทย.
- พระมหาสมปอง มุทีโต. (2542). อภิธานวรรณนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พุทธทาส (ภิกขุ). กวีวงศ์ รวบรวม. (2550). สรรนิพนธ์พุทธทาส (ภิกขุ) ว่าด้วยวิถีประชาธิปไตยและหัวใจเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สุขใจการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คันสนีย์ ชุมพลบุญชร. (2556). การศึกษาวิเคราะห์หลักปฏิบัติต่อทรัพย์ในอาทियสูตร. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลย์ นบนอบ. (2556). แนวคิดเรื่องเงินในพุทธปรัชญา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2558). เงิน : ความหมายและความสำคัญ. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 2(1), 65-74.